



Politidirektoratet
Postboks 2090 Vika
0125 OSLO

OSLO POLITIDISTRIKT

Deres referanse:
201902550-1

Vår referanse:
201909602-3 008

Sted, Dato
Oslo, 9.09.2019

SVAR PÅ HØRING - KOMMUNIKASJONSKONTROLL I NØDSITUASJONER

Det vises til mail av 10. juli 2019 fra Politidirektoratet, med anmodning om innspill høring sendt fra Justisdepartementet 13. juni 2019. Høringen gjelder forslag til ny politiloven § 7b, og frist for høringssvar til POD er satt til 8. september 2019. Vi beklager oversittelse av fristen, jf også tidligere mailutveksling med direktoratet om dette. Arbeidet med høringen kunne først påbegynnes etter ferien.

Høringsuttalelsen er inndelt i følgende hovedpunkter:

1 Bakgrunn:	1
2 Bruk av sporing ifm søk etter personer – et konkret bakteppe	2
3. Noen grunnleggende og prinsipielle synspunkter på Kommunikasjonskontroll i et tosporet system	4
4. Bemerkninger til forslaget	7
5. Andre kommentarer	15

1 BAKGRUNN:

Forslaget til ny politiloven § 7b er utarbeidet av Asbjørn Strandbakken ved Universitetet i Bergen, på anmodning fra Justisdepartementet. Mandatet ga professor Strandbakken oppdrag å utarbeide et forslag til "rettslig regulering av politiets operative metodebruk i nødrettssituasjoner, herunder i forebyggende og avvergende øyemed, særlig knyttet til uthenting av forskjellige data fra elektronisk kommunikasjon, (elektroniske spor) og kommunikasjonskontroll". Videre skulle bl.a. omfang og innhold av politiets metodebruk som i dag hjemles i nødrett kartlegges og analyseres. Utredningen som er laget munner ut i forslag til politiloven § 7b med følgende ordlyd:

OSLO POLITIDISTRIKT

7b Bruk av kommunikasjonskontroll med redningsformål

Når det er grunn til å tro at det foreligger fare for liv eller alvorlig helseskade, kan politimesteren beslutte å anvende kommunikasjonskontroll og gi pålegg om utlevering etter strpl. § 210, som redningshandling. I politimesterens fravær treffes beslutningen av politimesterens stedfortreder.

Beslutningen skal begrunnes og nedtegnes straks. Den som har rådighet over kommunikasjonsanlegget skal underrettes om kommunikasjonskontrollen når den er avsluttet.

Den som det er innhentet opplysninger om skal varsles etter at aksjonen er avsluttet.

Politimesterens beslutning skal etter begjæring fra den det er innhentet opplysninger om forelegges retten for etterfølgende godkjenning. Saken skal forelegges retten innen tre dager etter at begjæringen er fremsatt. Straffeprosessloven § 216 d første ledd andre punktum gjelder tilsvarende ved foreleggelse etter denne bestemmelsen. Det oppnevnes advokat etter rettshjelploven § 16 i anledning rettens behandling av begjæringen. Rettens avgjørelse treffes ved kjennelse. Reglene i straffeprosessloven om behandling av begjæring om kommunikasjonskontroll får tilsvarende anvendelse så langt de passer.

Opplysninger som fremkommer gjennom kommunikasjonskontrollen skal slettes når formålet med kommunikasjonskontrollen er oppnådd.

Kontrollutvalget i strpl. § 216h skal føre kontroll med politiets behandling av saker etter bestemmelsen her.

Kongen kan gi forskrifter om gjennomføring av kontroll etter bestemmelsen her. »

Politiet plikter å iverksette leting etter personer som er i nød, kommet bort eller trenger redning, jf politiloven § 2 nr. 4, § 27 og politiinstruksen § 12-2. De skal "iverksette de tiltak som er nødvendig for å avverge fare og begrense skade".

Et relativt vanlig tiltak når man leter etter savnede er kommunikasjonskontroll. Med "kommunikasjonskontroll" menes *avlytting*, jf strpl. § 216a, eller "*annen kontroll*", jf. 216b. Dette kan bl.a være å identifisere og lokalisere en kommunikasjonsenhet, avbryte kommunikasjon, stenge kommunikasjonsanlegg/enheter ved hjelp av teknisk utstyr, innhente trafikkdata (både historiske/passive og fremtidige).

Det er i utredningen redegjort kort for redningstjenesten, herunder de to hovedredningssentralene (HRS) i Norge, som administrativt er underlagt hver sin politimester. Det er likevel lagt til grunn at HRS ikke har noen politimyndighet utenfor eget distrikt. Det kan ikke sees at utredningen i særlig grad berører de lokale redningssentralene (LRS) sin praktiske og daglige funksjon. Etter vår mening er det hensiktsmessig å påpeke at når politiet iverksetter søk etter savnet eller nødstedte, er dette som et LRS, hvor operasjonsleder er leder og utøver politimyndighet. LRS utøver således lovpålagte oppgaver, og er underlagt HRS for redningsoppdragets del. Det er derfor fullt mulig å tenke seg at det pågår etterforskning og redning i samme sak, hvor politidistriktet har etterforskningsinnsats og redningsinnsats parallelt, jf også Aaserød: *Rettslige problemstillinger i redningstjenesten* (2019), s. 100. I denne fremstillingen vises det også til "pågående livstruende bruk av makt (PLIVO)", som eksempel på hendelser hvor det både vil være påtalestyrt etterforskning, og politistyrt redning (s. 136-137).

2 BRUK AV SPORING IFM SØK ETTER PERSONER – ET KONKRET BAKTEPPE

Det kan etter vår mening være hensiktsmessig for den videre gjennomgangen å vise til noen vanlige eksempler på vanlige tilfeller av sporing i redningsammenheng, og redegjøre for

hvordan politiet (her Oslo politidistrikt] håndterer slike saker i praksis. Det er litt ulike verktøy og tilnærminger.

Når en person blir meldt savnet, vil politiet loggføre meldingen, og gjøre undersøkelser i varierende omfang, som kan omfatte informasjon om den savnede, hvem vedkommende har hatt kontakt med osv. Ofte kommer den saknede relativt raskt til rette. Skjer ikke dette, vil politiet opprette en *undersøkelsessak*, hvor formålet er å finne / bistå den savnede. Her kan utgangspunktet være at den savnede kan ha blitt utsatt for noe straffbart, eller utsatt for en ulykke / er død, eller valgt å bli borte, jf også riksadvokatens rundskriv 5/2004: «Saknetmeldinger – etterforskning». Politiets tiltak og undersøkelser vil kunne være omfattende, og saken kan også ende som en straffesak dersom det avdekkes mistanke om straffbare forhold.

Noen ganger vil det være *hast* med å lokalisere en savnet/bortkommet. En relativt vanlig forekommende situasjon er en hjelpetrengende person, for eksempel en eldre dement eller en sårbar mindreårig, som er kommet bort, og pårørende eller institusjon kontakter politiet og melder vedkommende savnet. Dersom det pga helsemessige og andre forhold, for eksempel utetemperaturer, behov for medisiner osv, anses for å være helt nødvendig å finne vedkommende så fort som mulig. Det kan også være at en person ringer til politiets nødnummer og opplyser å være skadet i en ulykke, men vet ikke hvor han er, fremstår som hjelpetrengende, men kan ikke gjøre rede for seg mv. Det er også en vanlig situasjon at politiet kontaktes i en situasjon hvor det er akutt selvdropsfare.

Operasjonsleder vil i utgangspunktet vurdere om det er grunnlag for å iverksette nødrettssporing, og om det er tid foreta vurderingen sammen med andre – for eksempel krimvaktleder, innsatsleder osv. (vurderingsgruppe).

Dersom det legges til grunn at dette er påkrevet, vil politiets operasjonsleder vanligvis kontakte HRS og forelegge saken for dem.¹ Saken blir registrert med et SAR-nummer i HRS sitt system, og for politiets del føres dette i vaktjournalen (PO-logg). HRS vil kontakte teletilbyder, og be om posisjonsdata, også historiske, for å avklare hvor telefonen sist slo inn mv. Det vil også kunne bli anmodet om trafikkdata som er vesentlig dersom det ikke finnes nyttige posisjonsopplysninger: Hvem har den savnede sist snakket med osv. Også politidistriktets operasjonsleder som LRS vil tidvis kontakte teletilbyder med anmodning om opplysninger.²

Anses det å foreligge en umiddelbart tidskritisk situasjon, vil politiets operasjonsleder forsøke å spore en aktuell telefon selv.³ Dette skjer via en funksjonalitet i PO (Politioperativt System – politiets vaktjournal) som gir løpende oversikt og styring av samtaler.

Når noen ringer nødnummer 112 kommer det automatisk opp en skjerm hos operatøren ved operasjonssentralen som viser mobiltelefonens lokalisering, og angir også telefonens posisjonsdata. Den sikreste og mest nøyaktige lokaliseringen gis av tjenesten AML – Advanced Mobile Location – som baserer seg på flere typer posisjonsdata. Dette er en europeisk

¹ HRS har ansvaret for å lede og koordinere redningsaksjoner, jf politiloven § 27, 2. ledd.

² Aaserød s. 102 anfører at "dagens ordning er at det er HRS-ene som innhenter kommunikasjonsdata fra teleoperatørene. Det gjelder også for hendelser som LRS har ansvaret for". Det synes likevel slik at politidistriktene også sender anmodninger til teletilbyderne. Aaserud anfører på s 106 at det er vanskelig å se begrunnelsen for at bare HRS skal kunne beslutte innhenting av slike opplysninger.

³ Sentral rutine for Oslo politidistrikt "Bruk av samtalelisten i PO – sporing av telefoner for nødstilte", av 14. september 2016), jf jf PODs brev av 2. september 2016.

standard, og nyttes av alle nødtjenester. Funksjonen er en applikasjon i selve telefonen. og "senderen" befinner seg i selve mobiltelefonen. Det er bare operasjonssentralene som har tilgang til dette programmet, som ikke kan benyttes andre steder enn operasjonssentralen.

Funksjonaliteten i PO tillater også at politiet kan sende en datamelding til en mobiltelefon, og få posisjonsdata tilbake som angitt over, såfremt telefonen er påslått.⁴ Skal dette benyttes, må operatøren på operasjonssentralen fylle inn obligatoriske felt i programmet, herunder angi begrunnelse og at det er en nødsituasjon. Evt SAR-nummer vil bli angitt, eller PO-ident dersom sporingen / hendelsen er ført i PO, som den normalt vil være. Normalt vil sporingen også bli ført i PO.

Dette er ansett som den raskeste måten å forsøke å finne den savnedes posisjon på. I noen tilfeller velges det også å overlate til jourhavende politiadvokat å sende anmodning til teletilbyder om sporing på grunnlag av nødrett, og utlevering av historiske (passive) data. Dette er imidlertid ikke i funksjon som påtalemyndighet, men ut fra juridisk kompetanse og høyere politigrad, og vurdering av hasteelementet.

For politiets del vil en avsluttet leteaksjon via HRS ikke lede til noen rapportering utover SAR-rapporten og de forutgående vurderingene vil fremgå av PO. HRS vil rapportere til Justisdepartementet. Mottatt dokumentasjon fra teletilbyder vil bli destruert.

Er informasjon innhentet fra teletilbyder utenom HRS skjer det ingen rapportering i SAR-systemet, men saken vil være loggført i PO. Litt avhengig av sakens art vil politiet opprette en undersøkelsessak i BL (saksbehandlingssystem for straffesaker / undersøkelsessaker).

Oslo politidistrikt legger til grunn at denne sporingen er kommunikasjonskontroll, og vil omfattes av forslaget til lovfesting.

Noen ganger vil det oppstå en situasjon hvor det er foreliggende elementer fra både redning og etterforskning/straffesak, og hvor livreddende innsats må skje parallelt med etterforskning. Dette kan være kidnappingssaker, pågående skyting mv. Etter Oslo politidistrikts oppfatning kan man ikke utelukke nødrett/redningssporet fordi det også pågår en etterforskning. Det er ulike rettslige rammer for de undersøkelsene som blir gjort, og i redningssporet har påtalemyndigheten ingen rolle. I etterforskningssporet har ikke nødrett noen rolle. Skulle man tenke seg at et innledende valg vil være bindende for hvilket spor politiet kan handle i, vil det etter vår mening redusere handlingsrommet på en uheldig måte. Som illustrasjon kan det vises til inngrepshjemlene i straffeprosessloven og i politiloven – visitasjon og ransaking, innbringelse og pågripelse ser like ut, men har helt forskjellig rettslig binding til påtalemyndigheten, krav til formalia mv.

3. NOEN GRUNNLEGGENDE OG PRINSIPIELLE SYNSPUNKTER PÅ KOMMUNIKASJONSKONTROLL I ET TOSPORET SYSTEM

Oslo politidistrikt slutter seg til behovet for lovfesting av «nødrettssporing». Slik vi ser det, er det i utredningen likevel ikke viet tilstrekkelig oppmerksomhet til hvilken virkning og konsekvenser det vil ha at man etter lovforslaget både i det polisiære og straffeprosessuelle sporet vil få likeartede tvangsmidler. Dette er en problemstilling som også er kjent fra andre områder og tvangsmidler, jf. bl.a. Steinar Fredriksen: *Ro, orden og frihet*, kapittel IX, s. 479-

485. Utredningen påpeker riktignok på forskjellen mellom "redningssporet" og "etterforskningssporet", jf utredningens pkt. 3.5, men etter Oslo politidistrikts oppfatning hadde det vært ønskelig med en mer inngående og prinsipiell drøfting av sporvalgene, og konsekvensene av dette. Ikke minst fordi flere av de tilknyttede problemstillingene lettere finner sin løsning når de grunnleggende konsekvenser av sporvalget er avklart, for eksempel beslutningsmyndighet og kontroll.

I noen sammenhenger er det naturlig å treffe et valg av spor som er gjeldende for oppdraget, selv om det medfører en viss polisiær styring, eventuelt at politilinjen får noe påtalemessig styring. Hvis man vil lete i sekken til en person man tror kan ha kniv, må man velge om det skjer i politisporet (pl. § 7) eller straffeprosesssporet (strpl. § 195 og evt § 203). Det er anstrengt å snakke om en parallell visitasjon og ransaking når det gjelder samme handling. Imidlertid - når det gjelder sporing i de tilfellene som forslaget gjelder, må man finne måter å håndtere at det er to spor som går parallelt - fordi det å velge ett spor og å la «bordet fange», har negative og utilsiktede konsekvenser.

Som beskrevet foran i avsnitt 2 har såkalt "redningssporing" inntil nå blitt foretatt i et langt på vei lovtomt rom basert på nødrett. Det er Oslo politidistrikts synspunkt at de retningslinjene som er gitt av riksadvokaten i RA-2009-584 i dette lovtomme rommet, ikke uten videre kan gjelde uforandret og upåvirket av at det nå gis en positiv hjemmel til slik sporing i politiloven.

I de "rene" tilfellene er det ikke vanskelig å skille mellom den rent polisiære redning og etterforskning. På papiret er dette to adskilte og ulike spor med ulike rettslige rammer og formål:

- For den polisiært forankrede *redning* gjelder at tiltakene som gjøres, vanligvis ikke vil ha noen virkning eller varighet utover å finne den savnede / nødstedte. Innhentet materiale vil i en "ren" redningssak / undersøkelsessak, skal normalt ikke ha noen betydning eller bruk utover redningen. Politiets myndighetsutøvelse er i redningssporet basert på politimyndighet.
- For *etterforskningen* gjelder at informasjonen som fremskaffes skal opplyse en straffesak, og kan lede til omfattende, langvarige og dyptgripende inngrep som frihetstap, rettighetstap mv. og ivareta samfunnsvernet. Dette er påtalestyrt og strengt lovregulert, og notoritet og kontroll er kjernepunkter i etterforskningen, jf også Bruce og Haugland: *Skjulte tvangsmidler* (2014), s. 81 ff.

I flertallet av de tilfellene hvor det foretas kommunikasjonskontroll oppstår det ikke noe spørsmål om "sporvalg": Det er en ren redningsaksjon uten foreliggende mistanke om straffbart forhold, eller det er en etterforskning uten noe foreliggende (kjent) behov for redning. Som fremholdt foran i avsnitt 2 er det likevel ikke helt upraktisk at sporene blandes eller går inn i hverandre. Da må sporvalg treffes ut fra en konkret vurdering i den enkelte saken, men basert på noen prinsipielle retningslinjer.

I forhold til dagens situasjon, blir det rettslige behovet for denne grensedragningen ytterligere aksentuert når politiloven får en hjemmel om kommunikasjonskontroll i § 7b. Det kan jo ikke være slik at innledning av *etterforskning* gjør at bestemmelsene i *politiloven* ikke kan brukes til angitte formål og fastsatte vilkår. Når denne problemstillingen krever en prinsipiell avklaring, har det sammenheng med at anvendelsen av polisiære inngrepshjemler normalt har både lempeligere vilkår og lavere beviskrav, enn likeartede hjemler i det straffeprosessuelle sporet. I og med at det er den samme etat som kan gjøre bruk av begge hjemmelsettene, foreligger

det en latent mulighet for at man i etterforskningsøyemed anvender polisiære midler i en situasjon hvor vilkårene for de straffeprosessuelle midlene ikke er oppfylt.

Etter Oslo politidistrikts oppfatning er imidlertid slik misbruk av kommunikasjonskontrollhjemmelen i politiloven § 7b vesentlig mindre enn i andre tilfeller hvor politiloven og straffeprosessloven inneholder likeartede tvangshjemler. Årsaken til dette er at objektet som tvangsmidlet anvendes mot som den store hovedregel vil være forskjellig etter kommunikasjonskontrollbestemmelsen i politiloven § 7b og straffeprosesslovens regler i §§ 216a og 216b. Vanligvis vil sporingen etter politiloven rette seg mot *fornærmede*, mens kontrollen etter straffeprosessloven vil være rettet mot *mistenkte*. For midlene innbringelse/pågrep, visitasjon/ransaking og gjenstandsforvarling/beslag vil både de polisiære og straffeprosessuelle tvangsmidlene rette seg mot "mistenkte". Som Fredriksen l.c. side 484 påpeker, vil politiets motivasjon for bruken av de polisiære inngrepshjemplene være avgjørende for rettmessigheten. Tilsvarende må gjelde for bruk av kommunikasjonskontrollhjemmelen i § 7b, men fordi objektet for kontrollen som hovedregel vil være et annet enn etter straffeprosessloven, vil problemstillingen sjelden oppstå. Det kan likevel være hensiktsmessig med noen avklarende presiseringer:

- En vellykket sporing etter politiloven § 7b som leder til funn av den bortkomne, kan gi informasjon, ja endog avgjørende bevis for at vedkommende har vært utsatt for noe straffbart (og kanskje også av hvem). Dette gjør selvsagt ikke sporingen til en del av etterforskningen, jf. Fredriksen l.c. side 483.
- En sporing etter politiloven § 7b som leder til at fornærmede finnes, vil nær sagt alltid også gi informasjon som er av betydning for en eventuell pågående etterforskning: Informasjon om hvor fornærmede befant seg og eventuelt sammen med hvem, i hvilken forfatning fornærmede er, spor på funnstedet, tekniske og biologiske spor på fornærmede m.m. vil kunne ha stor betydning for etterforskningen i bortførings sak. Dette kan ikke lede til at sporingen etter politilovens bestemmelse blir å anse som etterforskning hvis den har vært foretatt fordi det var grunn til å tro at fornærmedes liv eller helse sto i fare. I så fall ville jo også en vellykket ordinær søk- og redningsaksjon etter politilovens § 27 som ledet til funn av fornærmede, bli etterforskning.
- Forslaget til politiloven § 7b inneholder ingen bestemmelser om hvem sine kommunikasjonsanlegg (telefoner) som kan kontrolleres. Der hvor motivasjonen for politiets kontroll kommer på spissen, er de – trolig ekstremt få tilfellene – hvor den livreddende kommunikasjonskontrollen rettes mot telefonen til en person som politiet mistenker for å stå bak en bortføring. Her vil man ureflektert tenke seg at dette må være etterforskning, men også her må den det hjemmelens forankring og kontrollens motivasjon være avgjørende. Det problemet som oppstår, er først og fremst knyttet til den overskuddsinformasjonen politiet på denne måten kan få fram til fornærmede lokaliseres og finnes. Trolig vil den riktige løsningen her være å se denne informasjon som "ulovlig ervervet bevis" i relasjon til straffesaken, jf. til sammenlikning Høyesteretts vurdering i "Skrik-saken" i Rt. 1998 side 407, hvor retten på s. 409 uttalte:

"Før jeg går inn på ankesaken finner jeg grunn til å understreke at den aksjon politiet iverksatte i "Skrik-saken", hadde som overordnet og prisverdig mål å bringe maleriet i uskadet stand tilbake til Nasjonalgalleriet. Som redningsaksjon var politiets handlemåte vellykket, og jeg ser ikke noe ulovlig eller urettmessig ved den som redningsaksjon betraktet."

Konsekvensen av dette blir at informasjon om mistenkte ervervet gjennom kommunikasjonskontrollen fram til fornærmede lokaliseres og reddes, ikke kan brukes om bevis i en eventuell straffesak mot mistenkte.

Etter Oslo politidistrikts oppfatning vil et slikt prinsipielt skille mellom sporene også gi avgjørende føringer for andre spørsmål, som beslutningskompetanse, kontrollregime, lagring, sletting og underretning. Dette vil vi komme tilbake til under.

4. BEMERKNINGER TIL FORSLAGET

4.1 Hvilke tiltak bør kunne besluttes med hjemmel i politiloven § 7b

Forslaget er, etter politiets oppfatning, mangelfullt i forhold til hvilke tiltak som kan besluttes med hjemmel i § 7b.

Det er understreket at forslaget ikke er ment å være en uttømmende regulering i forhold til hva som evt. kan besluttes med hjemmel i nødrett. Dette er politiet selvsagt enig i. Det må alltid være mulighet til, etter en konkret vurdering, å iverksette de tiltak som anses strengt nødvendig for å redde liv. Det er umulig å overskue alle situasjoner som kan oppstå og hvilke tiltak som vil kunne være nødvendige i disse situasjonene. Det forventes at de tiltak som nå foreslås hjemlet i en ny § 7b i det minste er de tiltakene som erfaringsmessig i dag brukes med hjemmel i nødrett, og at man tenker fremtidsrettet og vurderer om andre metoder også er aktuelle.

Tiltakene er i forslaget angitt som "kommunikasjonskontroll og pålegg om utlevering etter § 210". I merknadene i punkt 8 sies det at kommunikasjonskontroll skal forstås som angitt i § 216a, tredje ledd. Dette innebærer altså at det med kommunikasjonskontroll i realiteten menes kommunikasjonsavlytting. Dette er utilstrekkelig. Det er ikke avlytting som er mest egnet til å finne en person (være seg en savnet eller en frihetsberøvet). Det er tiltakene som nevnt i § 216 b – lokalisering ved hjelp av teknisk utstyr/innhenting av trafikkdata i sanntid - som benyttes mest og er mest egnet. Eventuelt at disse to tiltakene benyttes i en kombinasjon med avlytting. Det første man gjerne forsøker er å innhente trafikkdata i sanntid, etter straffeprosessen er dette hjemlet som en form for kommunikasjonskontroll i strpl. § 216 b. Teknisk kan dette gjennomføres på ulike måter, enten ved at teleselskapet leverer trafikkdata fortløpende (så raskt de klarer) eller så benyttes samme teknologi som ved avlytting, man "kobler" opp telefonen, men uten lyden.

Når en person er borte (enten som følge av en straffbar handling eller en annen situasjon) og man ønsker å finne personen via å finne/lokalisere vedkommendes mobiltelefon, er de nevnte tiltakene som er beskrevet i § 216b – innhenting av trafikkdata i sanntid og lokalisering ved hjelp av teknisk utstyr – som er de mest brukte og egnede tiltakene.

Selve *lovforslaget* viser hverken til § 216a eller b, men kommentaren slik den fremstår (kap. 8, tredje avsnitt (s. 35)) begrenser tiltakene angitt i forslaget til ny bestemmelse. Som et minimum må derfor kommentaren eksplisitt vise til strpl. § 216a og b. Uten en henvisning til § 216b er bestemmelsen svært lite egnet. Dette også fordi avlytting rent teknisk ikke kan leveres uten samtidig trafikkdata. Hjemmelen må derfor inneholde disse to elementene, ellers må politiet fortsatt bruke nødrett som hjemmel for trafikkdata-delen av kommunikasjonen. (Noe som i dag dessverre også er tilfelle i forhold til straffeprosessloven når det gjelder frihetsberøvelse, noe vi kommer tilbake til nedenfor). Utleveringspålegg er selvsagt relevant,

men ved en henvisning til § 216a og § 216b kan historiske, så vel som fremtidige, trafikkdata innhentes etter denne hjemmelen. Utleveringspålegg er likevel aktuelt overfor for eksempel banker ol. for å få opplysninger om den savnedes bruk av bankkort ol.

Det er også andre metoder som kan være aktuelle å benytte – for eksempel vil dataavlesning (sml. strpl. § 216 o) sannsynligvis i fremtiden være egnet og aktuelt å benytte. Den savnede/fornærmede benytter kanskje ikke telefonen til samtaler, men kommuniserer via datatrafikk (ulike former for chat) eller benytter datatrafikk på annen måte som kan si noe om hvor vedkommende befinner seg og om vedkommende er i fare eller faktisk selv har valgt å "holde seg borte".

En annen metode som kan være aktuell i forbindelse med redning er skjult kameraovervåking. Det er i dag noe uklart hvorvidt definisjonen av skjult kameraovervåking i strpl. § 202a medfører at bruk av droner til kameraovervåkingen faller utenfor bestemmelsens anvendelsesområde. Selv om det etter vår oppfatning er svært gode grunner for at det faller innenfor. Uansett, bruk av kamera (evt. i form av droner) kan være et svært viktig virkemiddel for og for eksempel redde en person som er innestengt i en bygning el. Dette kan være situasjoner hvor mennesker er fanget i en bygning pga ulykker (eks. bygningen har rast, det har vært en eksplosjon el) eller det kan være situasjoner hvor personer er holdt som gissel (Eks. frihetsberøvelse, ran med gissel, ol). I dette tilfellet vet man hvor personene befinner seg, så målet er ikke å finne dem, men ønsker å se nærmere på situasjonen for å finne best mulig fremgangsmåte for å redde dem, på en måte som er sikker for både dem og nødetatene og evt. gjerningsmenn.

Spørsmålet er om bruk av dataavlesning og evt. bruk av kamera fortsatt skal måtte begrunnes i nødrett i hht. straffelovens § 17 også i fremtiden, eller om en ny hjemmel bør henviser også til disse og evt. andre aktuelle metoder. Vår oppfatning er at man bør tenke fremtidsrettet og at bruk av dataavlesning, kamera ol bør drøftes og bør omfattes av hjemmelen.

4.2 Særlig om avverging – strpl. § 222d

I utredningens pkt. 3.2.4 omhandles kommunikasjonskontroll for å avverge og stanse alvorlig kriminalitet, jf. § 222d. Dette gjelder terrorhandlinger jf. strl. § 131, terrortrusler jf. strl. § 134, drap jf. strl. § 275, særlig grov narkotikaforbrytelse og allmennfarlig smittespredning når slik handling er utøvd som ledd i aktiviteten til en organisert kriminell gruppe, jf. strl. § 232 andre ledd og § 238 jf. § strl. § 79 litra c. For å gi tillatelse for bruk av tvangsmidler etter § 222d, må det være «rimelig grunn til å tro» at noen kommer til å begå en handling som nevnt i opplistingen i første ledd.

Oslo politidistrikt hadde gjerne sett at forholdet mellom avvergende sporing etter strpl § 222d og redningssporing etter politiloven § 7b hadde vært tydeligere klargjort. Her er det etter slik vi ser det to utfordringer. Den ene er situasjoner hvor § 222d og 7b vil overlappe, eks ved en mistanke om skoleskyting hvor man ønsker å spore gjerningspersonens telefon. Skal dette regnes som avverge bruk av tvangsmidler som må følge prosedyrene i § 222d, eller "redning" som må følge 7b? Tiltaket og informasjonen man søker vil være identisk, selv om det ene kalles etterforskning og det andre redning. Det andre tilfellet er avverging av straffbare handlinger som faller utenfor § 222 d og innenfor 7 b, eksempelvis en ventet kidnapping. Sporing av mobil og det operative tiltaket (stanse med makt) vil være det samme enten man kaller det avvergende etterforskning eller redningsinngrep. Det er uheldig å ha to regler som regulerer samme tiltak i samme situasjon på ulike vilkår. Politiloven § 7b blir da en utvidelse av § 222d under et annet navn. Problemstillingen er omtalt i forarbeidene til § 222d (Ot.prp.nr.60 2004-2005) s. 65)

4.3 Beslutningskompetanse

Forslaget legger primærkompetansen for å beslutte sporing i redningsøyemed til politimester, dernest hennes "stedfortreder". Som påpekt innledningsvis er dette ut fra politimyndighet, ikke påtalemyndighet.

Det er i eller i medhold av politiloven i forholdsvis begrenset utstrekning bestemt at avgjørelsen må treffes på politimesternivå. Politiloven skiller seg her klart fra straffeprosessloven, som i stor utstrekning krever at avgjørelsen treffes av påtalemyndigheten i politiet, og for en rekke bestemmelser også av politimester. Forskjellen har særlig to begrunnelser: Etter politiloven er effektivitetshensynet vektlagt i vesentlig større utstrekning enn etter straffeprosessloven, jf. Tor-Geir Myhrer: *Politiretten – samfunnsbeskyttelse og rettssikkerhet*, i Larsson, Gundhus og Granér: *Innføring i politivitenskap*, side 79-109. Årsaken er først og fremst at det ofte haster vesentlig mer. Den andre begrunnelsen er at midlene etter straffeprosessloven gjennomgående er mer inngripende, fordi de normalt er et middel til å fremskaffe grunnlag for å tilføye den de rammer et onde i form av straff. Etter Oslo politidistrikts oppfatning må disse forskjellene også tillegges vekt i forhold til den foreslåtte bestemmelsen i § 7b. Det er et tiltak som haster, og formålet er redning og ikke straffeforfølgning. Det må være tilstrekkelig at beslutningen her treffes på det høyeste nivået som styrer politidistriktets operative innsats, dvs. operasjonsleder.

For de tallmessige fleste sakene som går i *nødrettssporet*, går disse i dag via operasjonsleder og HRS. Det er som nevnt innledningsvis noen begjæringer om nødrettssporing som blir forelagt jourhavende jurist, men dette er ikke krav som er nedfelt i lov eller annet regelverk, og må ses som et uttrykk for godkjenning av tiltaket fra politimyndighet med høyere grad og juridisk kompetanse.

Det er ikke tvilsomt at dagens praksis med operasjonsleder som beslutningstaker er den desidert raskeste, og noen ganger vil politimesterbeslutning (også fra jourhavende) ta for lang tid. Det er personer som er i ferd med å ta sitt liv, eller personer som mener seg i ferd med å bli kidnappet osv.

Etter Oslo politidistrikts oppfatning må hovedregelen være at kompetansen fortsatt skal ligge til operasjonsleder. Det er flest av de "vanlige" sakene. Det er ikke så mange flere operasjonsledere enn det er bakvakter, så også disse vil ha stor erfaring. Operasjonslederne er også gitt primærkompetanse til å beordre bevæpning med skytevåpen, som tidligere var lagt til politimester/stedfortreder. Våpen vil kunne langt større farepotensiale enn elektronisk sporing. I tillegg vil operasjonslederne ha tilgang til jurister for evt rådgivning om det er tid.

På samme måte som det ikke er tvil om at den raskeste veien til å finne posisjonsdata går via operasjonsleder, er det ikke tvilsomt at også i redningssporet vil det kunne være behov for omfattende teknisk "innsats", og vanskelige avveininger som vil kunne være uhensiktsmessig for operasjonsleder å håndtere. Det bør etter Oslo politidistrikts oppfatning være mulig å forskriftsregulere angivelser for metoder eller situasjoner hvor beslutningen skal legges til et høyere/annet politinivå.

Det fremgår ikke klart av utredningen, men den foreslåtte bestemmelsen vil trolig ha betydning også for HRS. Ikke minst for redningssentralene vil en beslutningskompetanse lagt til politimester ha stor og u håndterlig betydning. Vi legger til grunn at HRS vil redegjøre for dette i egen høringsuttalelse.

4.4 Varsling til den som har vært gjenstand for tiltaket

Det foreslås at den som har rådighet over anlegget skal varsles når kommunikasjonskontrollen avsluttes. Mens for innhenting av opplysninger (utleveringspålegg) skal varsling skje når aksjonen avsluttes.

Innledningsvis for dette punktet skal det anføres at mens forslaget til ny politilov§ 7b benytter begrepet "varsel", er det ellers i lovgivningen benyttet "underretning" eller det vises til krav om å "informere", jf for eksempel politiregisterloven § 48. Oslo politidistrikt legger til grunn at dette er bedre begreper å bruke, idet "varsling" etter hvert har fått et litt spesifikt og annerledes innhold. I det følgende benytter vi likevel forslagets betegnelse.

Det er i utgangspunktet ikke unaturlig at den som har blitt gjenstand for en eller annen form for inngrep skal varsles. Tidspunktene for når dette skal skje, bør imidlertid være like og de må angis slik at det ikke er rom for tvil om når varslingsplikten inntreffer. Det er ingen reell grunn for å ha ulike tidspunkter for varsling, dette skaper bare merarbeid, idet det vil være naturlig at den savnede varsles samlet om de tiltak som er foretatt i anledning søket, når saken som sådan er ferdig og avsluttes fra politiets side. Dersom den savnede er en fornærmet i en straffesak, vil det være naturlig at denne underrettes på et tidspunkt hvor vedkommende har kommet til rette, og den operative delen av etterforskningen er avsluttet. Dette vil typisk være når all skjult metodebruk i saken avsluttes, og saken går over i en åpen etterforskningsfase.

I forslaget er varslingsplikten knyttet opp mot tidspunktet for når kommunikasjonskontrollen avsluttes, men dette er ikke et eksakt tidspunkt. Dersom den savnede eller fornærmede har flere telefoner, avsluttes da kommunikasjonskontrollen når man avslutter avlytting på *en* telefon, men fortsetter på de øvrige? Dersom tiltak som lokalisering ved hjelp av teknisk utstyr omfattes, som er helt nødvendig fordi det faktisk er det som gjør at man kan finne vedkommende) - når anses saken avsluttet: Når man avslutter søket etter telefonen nr. 1 eller 2, eller når perioden for tillatelse utløper? Dersom man har kommunikasjonskontroll i form av avlytting, trafikkdata i sanntid og lokalisering ved hjelp av teknisk utstyr, når avsluttes da kontrollen? Disse tiltakene kan selvsagt avsluttes til ulike tidspunkter, og det må være når alt er avsluttet og vedkommende er kommet til rette, eller saken ellers avsluttes at varsling skal gis.

Dersom man avslutter kommunikasjonskontrollen uten at vedkommende er funnet, vil det ikke være noen å varsle. Men vedkommende vil kunne komme til rette av seg selv på et senere tidspunkt.

Varslingsplikten bør knyttes opp mot et felles tidspunkt – og det tidspunktet bør være så klart som mulig. Det naturlige tidspunktet er at det varsles når saken som sådan avsluttes / når politiet avslutter arbeidet med å søke/lete etter personen (uansett utfall).

Tidspunktet for varsling må også ses opp mot at det i tilfeller hvor det har skjedd noe straffbart kan være et reelt behov for at varsling ikke skjer på et tidspunkt når det fortsatt pågår skjult etterforskning mot gjerningspersonene.

I tilfeller med frihetsberøvelse er det ikke uvanlig at det stilles krav om at politiet ikke skal kontaktes. Dersom den fornærmede kommer til rette mens det fortsatt pågår skjult etterforskning for å lokalisere gjerningspersonene, kan det forekomme tilfeller hvor

fornærmede ikke bør underrettes av hensyn til den videre etterforskningen. Et krav om at fornærmede skal varsles umiddelbart etter at kontrollen er "avsluttet" kan derfor komme i strid med dette. Dette kan avhjelpes ved at tidspunktet for underretningsplikten settes til et tidspunkt når den skjulte fasen som sådan er avsluttet. Alternativt må det være en adgang til å beslutte at varslingen skal utsettes av hensyn til videre etterforskning.

Det er vist til at nærmere regulering av varslingen reguleres i instruks. Dette er for så vidt greit, men det må fremgå hva varselet skal inneholde. Noen vil kanskje ha en forventning om å få opplyst hvem som foranlediget redningsaken, hvor hvilke funn som ble gjort mv, noe som etter vår oppfatning ikke skal være en del av den informasjonen den tidligere savnede får. Kanskje er det også tilfeller hvor varsling er utilrådelig, eller formålsløst. Slikt sett er det kanskje uheldig at bestemmelsen har fått en så vidt kategorisk form – "skal" varsles.

4.5 Varighet

Kommunikasjonskontroll, både avlytting etter § 216a og andre former for kontroll etter § 216 b, tillates etter straffeprosessloven for en bestemt periode av gangen, normalt fire uker. Det reises spørsmål om en lovhjemmel for bruk av kommunikasjonskontroll (evt andre metoder) også ved redning bør si noe om periode. Det er selvsagt opplagt at grunnlaget for å benytte kontrollen bare er tilstede så lenge "nødsituasjonen" vedvarer og at så fort det ikke lenger vurderes å være grunnlag for å fortsette – altså når "faren" er over – så må man avslutte all kommunikasjonskontroll (metodebruk).

Det reises likevel spørsmål om dette bør nevnes i loven. Dersom situasjonen ikke løses raskt, vil det kunne oppstå spørsmål om hvor lenge "nødsituasjonen" vedvarer, og hvem som skal vurdere om behovet fortsatt er tilstede og ta beslutningen om å evt. avslutte kontrollen. Hvor lenge skal man kunne fortsette å søke å lokalisere telefonen ved hjelp av teknisk utstyr, eller hvor lenge skal man innhente trafikkdata i sanntid, evt avlytte telefonen. Bør beslutningen fra politimesteren ha en tidsramme, som selvsagt må kunne forlenges ved behov, eller skal beslutningen gjelde til situasjonen er løst? Og hvis beslutningen ikke har en tidsramme, hvem skal da beslutte når situasjonen anses "løst" og grunnlaget borte?

4.6 Rapportering og kontroll

Forslaget til ny § 7b angir kontrollansvaret, som er lagt til Kontrollutvalget for kommunikasjonskontroll. I utredningen er det vist til at det ikke er naturlig å ha en rapportering i påtalesporet for redningshendelser, og at politidistriktene skal rapportere til Politidirektoratet, og ikke riksadvokaten.

Oslo politidistrikt har ikke bemerkninger til at også redningssporingen etter politiloven § 7b kontrolleres av Kommunikasjonskontrollutvalget. Som polisiært virkemiddel må fremsendelsen til utvalget skje via Politidirektoratet, og trolig vil det være hensiktsmessig om beslutningen ble gjenstand for en etterfølgende legalitetskontroll internt i politidistriktet før den ekspederes til POD og kontrollutvalget. Slik Oslo politidistrikt ser det, må imidlertid formålet med kommunikasjonskontrollen gjøre det helt unødvendig med en adgang til domstolskontroll. Kommunikasjonskontrollen foretas her i den rammes interesse, og er langt på vei oppfyllelse av statens positive plikt etter EMK art. 2 til å verne borgernes liv og helbred. Dette bidrar i betydelig grad til å avdempe kontrollen inngrep i privatlivet, jf. EMK art. 8. Den uavhengige kontrollen som finner sted i Kommunikasjonsutvalget må være tilstrekkelig.

Ved mistanke om et straffbart forhold, og etterforskning er innledet, vil det som angitt foran noen ganger være nødvendig med tiltak foretatt med hjemmel i nødrett (eks. for å lokalisere

den fornærmede). Begge spor er dermed aktive. Da vil de som håndterer straffesaken være de nærmeste til også å ha ansvaret for redningstiltaket, hva enten det involverer operasjonsleder og hennes tilgang til AML-data eller ikke. Selv om beslutningene her ikke er påtaletilknyttet, er det likevel naturlig at denne delen av saken inkluderes i straffesaken.

Det har inntil nå også forekommet nødrettssporing i saker hvor det også er innledet etterforskning, at sporing med hjemmel i nødrett som tilsvarer kommunikasjonskontroll (ihht. strpl. § 216a og §216 b) har blitt besluttet av politimester og innrapporteres til Riksadvokaten. Jfr. retningslinjer fra Riksadvokaten RA-2009-584:

"Riksadvokaten understreker at saker i etterforskingssporet hvor kommunikasjonskontroll (avlytting og annen kontroll fremover i tid) og romavlytting besluttet med hjemmel i nødrett, straks skal rapporteres hit av politimesteren. Av innrapporteringen skal politimesterens beslutning sammen med de nødvendige avveininger og konklusjon(er) klart fremgå."

Når det nå gis en positiv hjemmel i politiloven, kan dette ikke gjelde uten tilpasning og endring.

Når politiet i de "rene" redningstilfellene benytter kommunikasjonskontroll, er dette som LRS. Her skjer rapporteringen til HRS. HRS rapporterer videre til Justisdepartementet ved samfunnssikkerhetsministeren, og ikke til Politidirektoratet. Politidirektoratet er underlagt justisministeren.

Aaserød s 103 foreslår en hjemmel i ekomloven for å hjemle sporing i redningsformål / nødrett. Skulle dette bli løsningen, ville kontrollregimet uansett være langt enklere enn det som utredningen foreslår.

4.7 Etterfølgende rettslig prøving

Det foreslås at det ved anmodning fra den sporingen har omfattet skal skje en etterfølgende domstolskontroll (og at dette naturlig nok må fremgå av den underretningen som den som har vært borte skal motta). Oslo politidistrikt er som det også fremgår av punktet over ikke enig i dette forslaget.

Forslaget er begrunnet med at en slik ordning vil sikre "tilstrekkelig legitimitet", og "vil ivareta kravene som er oppstilt ved inngrep i privatlivet". Beslutningen om sporing mv skal forelegges retten innen tre dager, og det skal oppnevnes advokat på det offentliges bekostning. Kjennelsen kan formentlig også gjøres til gjenstand for rettsmidler.

Sporingen isolert sett representerer en krenkelse av retten til privatliv. Samtidig som det er slik, er det også et faktum at sporingen som har skjedd, har vært i den sporedes interesse, og ivaretar statens forpliktelse til å redde liv.

Det er lagt opp til notoritet, innrapportering, kontroll og oppfølging. Det er vanskelig å se behovet for en særskilt adgang for domstolsprøving for alle tiltakene som kan gjøres. Det er vanskelig å se et behov for domstolsprøving av politiets innhenting av posisjonsdata for eksempel, utover den vanlige klageadgangen som finnes etter forvaltningslov og klagereglement. Forslaget angir også prøving i Kommunikasjonskontrollutvalget, og også politidirektoratet får saken oversendt.

Fastholdes synspunktet om nødvendigheten av domstolskontroll, er det vanskelig å se behovet for en tredagers frist for politiet å oversende saken til domstolen, og ingen frist for å kreve

domstolsprøving fra den opplysningene gjelder. Dette skaper etter Oslo politidistrikts oppfatning problemer i forhold til den lovbestemte slettingen, jf under.

Det er jo heller ikke slik at den enkelt er avskåret fra domstolskontroll, selv om det ikke fremgår en egen adgang av politiloven § 7b. Det er umulig å vite hvor mange slike begjæringer om rettslig prøving som vil komme i etterkant av en sporing. Det må likevel poengteres at det er et allerede overbelastet apparat som skal håndtere dette, og innen svært korte frister. Også sett fra domstolens side må en slik bestemmelse fremstå som lite velkomment i den ressursituasjonen domstolene befinner seg i. Dersom domstolsprøvingen krever fremmøte i retten, fremstår en slik saksbehandling som uforsvarlig.

Dersom det anses for nødvendig med domstolskontroll, bør dette uansett ikke gjelde for all kommunikasjonskontroll, men forbeholdes de mer inngripende tiltakene.

4.8 Sletting

Det er foreslått at opplysningene fra kommunikasjonskontrollen skal slettes "når formålet er oppnådd", og det er stilt spørsmål fra departementet om slettekravet skal fremgå av § 7b, eller om den skal inntas i politiregisterloven.

Oslo politidistrikt vil sterkt anbefale at slettekravet er en del av § 7b. Hjemmelen for behandling av opplysningene er i politiloven, og da bør også slettekravet fremgå samme sted. Politiregisterloven for med forskrifter er svært omfattende, og ikke minst pedagogiske grunner tilsier at slettereglene finnes samme sted som behandlingshjemmelen.

Oslo politidistrikt er usikker på hvorfor sletteregelen i lovforslaget kun er knyttet opp mot kommunikasjonskontroll. Etter vårt syn er det naturlig at informasjon innhentet om fornærmede via utleveringspålegg (eks. bankopplysninger o.l eller historiske trafikkdata) også omfattes av bestemmelsen.

Det er videre unaturlig å knytte slettetidspunktet til noe såpass upresist som "når formålet er oppnådd". Når er formålet oppnådd? Når vedkommende er funnet eller reddet, eller når man gir opp å lete? Dersom vedkommende ikke ble funnet pga. kontrollen vil formålet aldri være oppnådd. Slettetidspunktet bør angis på en slik måte at det ikke er rom for tolking eller tvil.

Ulike tidspunkter og vage/uklare angivelser av tidspunktene skaper merarbeid og tolkningstvil. Tidspunktet kan være vanskelig å angi helt eksakt, men på et tidspunkt vil savnede/nødstilte ha kommet til rette, eller leting innstilt, og arbeidet med saken vil avsluttes hos politiet.

Dersom dette er utenfor etterforskning, kan sletting for eksempel knyttes til det tidspunktet man avslutter saken (uansett utfall), eller det kan vurderes en tidsfrist. Uansett må slettekravet avstemmes mot adgangen til domstolskontroll, jf over.

I de tilfellene hvor det er mistanke om straffbart forhold og det er benyttet tiltak rettet mot den fornærmede med det formål å redde denne, vil det være samme behov for klare tidspunkter. Det er videre naturlig at disse korresponderer på en fornuftig måte med de øvrige behovene i etterforskningen, og de regler som allerede gjelder ved bruk av denne type metoder i etterforskningen. Et naturlig tidspunkt – som korresponderer med øvrig underretningsplikt – er at underretningsplikten inntre når all metodebruk mot vedkommende avsluttes og underretning kan gis uten at det skader videre etterforskning. For øvrig bør de vanlige sletteregler gjelde. Det vil si at evt. nærstående og advokatsamtaler slettes umiddelbart (sml.

§ 216 g, bokstav b), mens at øvrige samtaler vurderes oppimot relevans og slettes når forsvarer har fått mulighet til å uttale seg. Deretter slettes alt som ikke anses å være av betydning sml. Strpl. § 216 g, bokstav a.

For det tilfelle at tiltak rettet mot *fornærmede* i form av kommunikasjonskontroll etter politiloven § 7b tas inn som bevis i straffesaken mot mistenkte følger informasjonen regler som gjelder for straffesaksdokumenter. Opplysningene er lovlig innhentet, og det forutsettes at alle opplysninger innhentet med hjemmel i § 7b kan benyttes som bevis i den grad det er behov for det (annerledes mistenkte, jf foran i pkt. 3).

4.9 Økonomiske og administrative konsekvenser

Det er lagt til grunn i høringsnotatet pkt. 7 at forslaget til politilov § 7b vil kreve arbeid hos de fleste aktørene som er involvert – for politiets del angir utredningen "noe" merarbeid.

Det er Oslo politidistrikts generelle erfaring at denne type konsekvenser ofte undervurderes. På papiret ser det sjelden ut til å innebære mye arbeid, men i praksis skal disse oppgavene tillegges at apparat som allerede er overbelastet. Som nevnt ovenfor har Oslo politidistrikt jevnlig savnet saker hvor det vil være behov for innhenting av trafikkdata i sanntid. Uavhengig av hvor beslutningskompetansen legges vil dette medføre arbeid i flere ledd.

Det vil være behov for skriftliggjøring og begrunnelse av beslutningene i større grad enn i dag, innrapportering, underretninger og begjæringer til retten. Oppbevaring og sletting krever også oppfølging, og evt. vurderinger.

Erfaringsmessig tar det iallfall en time, noen ganger mer, å skrive en slik beslutning med begrunnelse i redningssporet når dette gjøres av jurist. Dette er ikke medregnet den tiden det tar å sette seg inn i faktum, som kan variere mye. Når man legger til oppfølging av underretninger, tar dette kanskje ikke så lang tid pr. underretning, men noen må ha som oppgave å følge opp at det gjøres, underretningen må skrives og sendes.

Når det gjelder begjæringer om kommunikasjonskontroll i straffesakssporet vil rapportskrivning, skriving av begjæring, dokumenthåndtering, innhenting av underskrifter og oversendelse til retten ta nærmere en dag pr. begjæring som sendes retten. Rapportskriver som skal oppsummere faktagrunnlaget i saken bruker noen timer på å samle faktum og skrive rapporten, deretter skal denne gis til jurist som skal lese og sette seg inn i grunnlaget og skrive begjæringen, dette tar også en til to timer. Deretter skal de som har ansvaret for saksdokumentene opprette sak, ordne med dokumentføring og evt. kopiering, før de skal oppsøke politimester for underskrift og kjøre saken til retten. (i fremtiden kan vi håpe at elektronisk saksbehandling vil lette dette arbeidet noe, men et slikt system finnes foreløpig ikke for begjæringer som er gradert og skal håndteres etter Beskyttelsesinstruksen).

I de tilfellene hvor man må sende saken til retten for etterfølgende godkjenning vil den samlede tidsbruken pr. sak sannsynligvis samlet sett tilsvare en til to dagers arbeid avhengig av sakens faktum og kompleksitet. Når man begynner å gange antallet arbeidstimer med antallet saker så vil man se at det vil kreve en økning i ressurser som ikke skal undervurderes.

I Oslo pd. håndteres i dag det administrative knyttet til metodebruk i straffesak av Seksjon for Skjult etterforskning. Det apparatet som håndterer de skjulte etterforskningssakene, herunder alt det administrative knyttet til disse sakene, er helt sprengt for kapasitet. Førrige lovendring i

2016 medførte betydelig merarbeid i form av blant annet oppfølging av utsatt underretning og underretning. Arbeidsmengden økte betraktelig.

Ved innføring av en ny lovregulering for de tilfellene som ligger utenfor etterforskningssporet må det lages nye rutiner, det må avklares hvem som har ansvaret for oppfølging av de nye oppgavene, rutinene må innarbeides og følges opp. Dette arbeidet vil også ta tid og kreve at noen setter seg ned å gjøre denne jobben. Politidistriktet vil trenge noe tid fra nye regler er besluttet og før man har nye rutiner på plass.

5. ANDRE KOMMENTARER

5.1 Straffeprosesslovens § 216 a og 216 b – ved frihetsberøvelse

Når man ser på lovreguleringen og politiets muligheter til bruk av kommunikasjonskontroll i situasjoner hvor det er kan være snakk om å redde liv, er det nødvendig å kommentere dagens situasjon når det gjelder frihetsberøvelse. Det legges til grunn i høringsnotatets punkt 6.4 at reglene om kommunikasjonskontroll er revidert og utvidet og velegnet til å bruke i en nødsituasjon. Dette er bare delvis riktig. I all hovedsak har politiet i dag tilstrekkelig hjemler til å iverksette kommunikasjonskontroll (og andre metoder) i de tilfellene dette er nødvendig, men dette gjelder fortsatt ikke fullt ut i saker som gjelder frihetsberøvelse.

I hht. straffeprosessloven § 216a kan skjellig grunn til mistanke om frihetsberøvelse begrunne kommunikasjonsavlytting. Dette er gjort ved en henvisning til § 254, idet frihetsberøvelse kun har en strafferamme på tre år. Den samme henvisningen er imidlertid ikke inntatt i § 216b.

Dette betyr i praksis at henvisningen til § 254 i § 216a er uten betydning, fordi det ikke kan leveres bare lyd. Da må uansett trafikkdata-delen av den informasjonen som innhentes begrunnes med nødrett. Ellers så må man ha mistanke om grov frihetsberøvelse (§ 255) eller frihetsberøvelse som ledd i aktivitetene til en kriminell gruppe (§ 79c) for å komme opp på tilstrekkelig høy strafferamme i hht. § 216b.

Det beror sannsynligvis på en feil at det ikke også er henvist til § 254 i § 216b. Det gir ingen mening at man skal kunne iverksette det mer inngripende, nemlig avlytting i frihetsberøvelses-sakene, men ikke lokalisering eller innhenting av trafikkdata. Det er ønskelig at denne feilen rettes snarest mulig.

5.2 Annet

Forslaget angir at bestemmelsen gjelder "redningsformål", og Oslo politidistrikt har benyttet redningsbegrepet gjennomgående i dette høringssvaret. Begrepet er ikke helt heldig, idet det gir assosiasjoner til den formelle redningstjenesten, som omfatter mindre enn det som er ment å reguleres av forslaget. "Redningsterminologi" er mindre treffende for kidnappingsaker, PLIVO etc. Vi erkjenner likevel at det ikke er lett å finne på gode og dekkende begrep som dekker "redningssporet" i og utenfor LRS/HRS, i motsetning til etterforskningssporet.

Det fremgår av forslaget at beslutningen om å iverksette kommunikasjonskontroll mv skal

nedtegnes "straks". Etter vår mening er det bedre – og mer realistisk – å bruke "så snart som mulig", eller "uten ugrunnet opphold" el.

Med vennlig hilsen


Sveinung Sponheim
visepolitimester

Saksbehandler
Runa Bunæs, *politiinspektør*

Line Presthus, *politiadvokat*